

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 219/2017 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Tampereen uuden yliopiston säätiö-hallituksen valinnasta ja yliopistojen itsehallinto-oikeuden rajaamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Ilmari Nurmisen /sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 219/2017 vp:

Miksi Tampereen uuden säätiöyliopiston hallituksen valinnassa ei noudateta voimassa olevaa yliopistolakia, joka määrittelee hallituksen valinnan monijäsenisen hallintoelimen tehtäväksi ja

miksi maan hallitus sen sijaan rajoittaa yliopistojen perustus- ja yliopistolain mukaista itsehallinto-oikeutta siirtämällä hallituksen valinnan pääasiassa yliopistoyhteisön ulkopuolisille tahoille?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Yliopistoilla on vuodesta 2010 alkaen ollut itsenäisen oikeushenkilön asema. Eduskunta päättää silti edelleen yliopistolaissa säädettyjen Suomen koulutusjärjestelmän mukaisten yliopistojen perustamisesta, lakkauttamisesta ja yhdistämisestä. Uuden yliopiston perustamisesta säädetään lailla. Käytännössä yliopistojen perustamisesta on säädetty viimeksi laissa yliopistolain voimaannpanosta (559/2009), jossa säädettiin Aalto-yliopiston, Itä-Suomen yliopiston sekä nykyisen Turun yliopiston perustamisesta, sekä laissa yliopistolain muuttamisesta annetun lain voimaannpanosta (415/2012), jossa säädettiin Taideyliopiston perustamisesta. Lakiteknisesti nämä erityislait menevät yleislakina voimassa olevan yliopistolain (558/2009) edelle.

Yliopistojen perustamisesta säädetään erityislailla, jotta perustamisen sujuva toteutuminen turvataan. Tampereen uuden yliopiston perustamisesta ehdotetaan säädettäväksi yliopistolain muutoksen voimaannpanolaissa. Laissa säädettäisiin uuden yliopiston ja sen ylioppilaskunnan järjestäytymisestä ja siirtymäkauden toimivaltuuksista. Se sisältäisi myös säännökset yhdistyvien yliopistojen tehtävien, henkilöstön, varallisuuden sekä muiden oikeuksien ja velvollisuuksien siirtymisestä Tampereen uudelle yliopistolle ja sen ylioppilaskunnalle.

Tampereen uuden yliopiston hallituksen valinta on prosessi, joka alkaa yliopistotehtävää varten perustetun Tampereen korkeakoulusäätiön hallituksen valinnasta (ks. liite 1). Tätä prosessia on tarkasteltava kokonaisuutena. Prosessin valmistelun keskeisinä tavoitteina ovat olleet yliopistojen yhdistymisen varmistaminen ja sujuva toteuttaminen yliopiston autonomian mukaisesti ja yliopistoyhteisön välittömät vaikutusmahdollisuudet huomioon ottaen. Prosessilla pyritään

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 219/2017 vp

myös varmistamaan mahdollisimman toimintakykyisen hallituksen valinta mahdollisimman aikaisessa yhdistymisen vaiheessa.

Säätiöyliopiston perustaminen edellyttää säätiötä ja säätiö sen perustamiseen halukkaita tahoja. Yliopiston perustaminen ei siis ole mahdollista ilman Tampereen korkeakoulusäätiön perustajien myötävaikutusta. Osana kokonaisratkaisua ja toimintakykyisen hallituksen valinnan mahdollistamiseksi Tampereen korkeakoulusäätiö on sen perustajien päätöksellä luopunut oikeudestaan yksin valita säätiön ensimmäinen hallitus. Säätiön ensimmäisen hallituksen valitsevat perustajien asemesta yhdistyvien yliopistojen hallitukset yhdessä. Valinnan tekevät heinäkuun 20 päivään mennessä siis samat tahot, jotka yliopiston perustamista koskevan voimaannapolain tultua voimaan loppuvuodesta 2017 tai alkuvuodesta 2018 valitsevat myös yliopiston hallituksen.

Valinnan valmistelee säätiön sääntöjen mukaan nimityskomitea, jossa puolet jäsenistä on perustajien ja puolet yhdistyvien korkeakoulujen nimeämiä. Näin ollen yliopistoyhteisöt pääsevät osallistumaan jo säätiön hallituksen valintaan, vaikka niillä ei olisi siihen lakiin perustuvaa oikeutta. Säätiön perustajilla sen sijaan on myös yliopistolain perusteella oikeus osallistua hallituksen valitsemiseen. Yliopistolain mukaisessa menettelyssä kolme hallituksen jäsentä nimitetään henkilöistä, jotka perustajat, Suomen valtiota lukuun ottamatta, ovat asettaneet ehdolle siten kuin säätiön säännöissä määrätään. Tätä menettelyä ei kuitenkaan noudateta perustamisvaiheessa, vaan se korvautuu sillä, että yhdistyvien yliopistojen hallitukset valitsevat uuden yliopiston ensimmäisen hallituksen.

Yliopistoyhteisön oikeutta valita yliopiston hallitus yliopistolaissa tarkoitetulla ja yliopistoyhteisön suoran vaikutusmahdollisuuden varmistavalla tavalla edistetään esitykseen sisältyvillä uuden yliopiston ensimmäisen hallituksen jäsenten toimikausia koskevilla rajauksilla. Vähintään kahden ensimmäisen hallituksen jäsenen toimikausi päättyisi jo viimeistään 31.12.2019 ja siitä seuraavien kahden viimeistään 31.12.2020. Näin vastuu jatkuvana prosessina toteutettavasta hallituksen valinnasta siirtyisi yliopistoyhteisölle välittömästi yliopiston aloitettua toimintansa 1.1.2019.

Kysymyksessä viitataan myös perustuslakiin ja sen takaamaan yliopistojen itsehallintoon. Yliopistouudistuksen yhteydessä vuonna 2009 eduskunnan perustuslakivaliokunta käsitteli lausunnossaan (PeVL 11/2009 vp) itsenäisenä oikeushenkilönä toimivia yliopistoja ja niiden järjestäytymistä perustuslain 123 §:n 1 momentin kannalta. Perustuslakivaliokunta on tuolloin katsonut, että yliopistojen itsehallinto tarkoittaa ennen muuta sitä, että yliopiston sisäisestä hallinnosta päättävät laissa säädetyin rajoituksin asianomaisen yliopiston omat eivätkä valtion yleiset hallintoviranomaiset.

Yliopiston hallitus siis toteuttaa päätöksenteossaan yliopiston autonomiaa. Hallitukset ovat yliopistoyhteisön valitsemia ja velvollisia edustamaan päätöksenteossa vain yliopiston etua. Itsehallinnon näkökulmasta on tärkeää, että hallituksen valinta ei irtaannu yliopistoyhteisön vaikutusmahdollisuudesta. Koska Tampereen uuden yliopiston ensimmäisen hallituksen valinnassa on kyse perustamiskauden järjestelystä eikä jatkuvasta menettelystä, opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso sen johtavan sellaiseen hallituksen itsetäydennykseen, joka loukkaisi yliopiston itse-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 219/2017 vp

hallintoa. Ehdotettu hallituksen valintatapa on sama, jota käytettiin Aalto-yliopiston perustamisen yhteydessä.

Liite 1

Helsingissä 21.6.2017

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen